

Leksykon duchowości franciszkańskiej, Wydanie polskie. Przekłady i opracowania zbiorowe, Kraków–Warszawa: Wydawnictwo „M” 2006, kol. 2054 + XXXII

W miarę jak życie codzienne nabiera przyspieszenia, coraz większą popularnością cieszą się wszelkiego rodzaju opracowania syntetyczne, dzięki którym w miarę szybko i łatwo można uzyskać potrzebne informacje o wysokim stopniu precyzji. Wychodząc naprzeciw takiemu zapotrzebowaniu różne wydawnictwa podejmują godną uznania inicjatywę wydawania wszelkiego rodzaju opracowań w postaci słowników, leksykonów, encyklopedii czy przewodników. Jednak ich forma edytorska, a zwłaszcza stopień naukowej precyzji jest dość zróżnicowany w zależności od tego, do jakiego kręgu czytelników są adresowane takie publikacje.

Krakowskie Wydawnictwo „M” już kilka lat temu zapoczątkowało serię naukowych leksykonów z zakresu różnych dziedzin teologii. Otwiera ją *Leksykon duchowości katolickiej* (red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002, ss. 988), opracowany przez zespół polskich teologów duchowości. Drugim, niemniej okazałym pod względem objętości i zawartości dziełem z tej serii, jest *Leksykon teologii fundamentalnej* (red. M. Rusecki i inni, Lublin–Kraków 2002, ss. 1429). Z nieoficjalnych źródeł wiadomo, że w przygotowaniu są inne tego rodzaju leksykony. W tej serii należy umieścić *Leksykon duchowości franciszkańskiej* (Kraków–Warszawa 2006), wydany bardzo starannie w twardej oprawie w kolorze brązowym, tradycyjnie kojarzonym z duchowością franciszkańską.

Jest to dzieło opublikowane przez Wydawnictwo „M” we współpracy z Franciszkańskim Centrum dla Europy Wschodniej i Azji Północnej, mającym swoją siedzibę w Warszawie. Jak zaznaczono w słowie wstępnym do wydania polskiego, jest to polska wersja włoskojęzycznej pracy zbiorowej pt. *Dizionario Francescano. Spiritualità* (red. E. Caroli, wyd. 2, Padova 1995). Dzieło to nabrało wyraźnie polskiego charakteru przede wszystkim przez dołączenie do 119 haseł w oryginalnej wersji 24 nowych haseł, opracowanych przez 15 polskich autorów, reprezentujących różne, męskie i żeńskie, gałęzie rodziny franciszkańskiej. Chodziło bowiem nie tyle o uwzględnienie polskiego kontekstu duchowości franciszkańskiej, co przede wszystkim o zaktualizowanie i uzupełnienie podjętej w *Leksykonie* rozległej i bogatej problematyki dotyczącej franciszkanizmu, ze szczególnym uwzględnieniem jego duchowości. W rezultacie to obszerne dzieło zawiera 143 hasła problemowe i rzeczowe, które – jak się wydaje – dość wnikliwie ujmują zasadnicze aspekty franciszkańskiej szkoły duchowości. Dla przykładu wymieńmy niektóre z nich: aniołowie (archanio-

łowie), apostołat, człowiek (osoba), Ewangelia (sposób życia), Jezus Chrystus (chrystocentryzm), kobieta, krzyż (męka), miłość Boga (miłość człowieka), pieniądz (bogactwo), pokora (upokorzenie), San Damiano (sanktuarium), stygmaty św. Franciszka, świat (bycie w świetle), uczucie (przyjaźń) itp. Każde z haseł zostało opracowane bardzo szczegółowo, toteż liczą one zwykle kilka stron druku, a niekiedy nawet od kilkunastu do kilkudziesięciu stron, w dwóch odrębnie numerowanych kolumnach. Można powiedzieć, że każde z haseł to samodzielny artykuł naukowy z właściwą sobie strukturą dysjunkcyjną, o niezwykle bogatej, lecz skondensowanej treści, podanej w sposób przejrzysty, a przy tym żywym językiem (mimo wielości autorów – w sumie 76 osób), obfitującym w liczne trafnie dobrane cytaty, pozwalające zasmakować w klimacie najwcześniejszych źródeł franciszkańskich. W polskim wydaniu świadomie jednak zrezygnowano z przypisów w poszczególnych hasłach, natomiast w zamieszczonej na końcu każdego z nich bibliografii dodano literaturę polskojęzyczną. Znacznie ułatwia to lekturę, tym bardziej, że dzieło adresowane jest do wszystkich zainteresowanych franciszkanizmem, a więc nie tylko do środowisk naukowych. To niełatwe połączenie metodologicznej precyzji i badawczej wnikliwości z prostotą przekazu stało się możliwe za sprawą nie tylko dobrze przemyślanej struktury każdego hasła, ale także dzięki pracy 48 tłumaczy oraz uważnej redakcji czteroosobowego zespołu, pracującego pod kierownictwem Wacława Mariana Michalczyka OFM.

Jak wspomniano wyżej, w *Leksykonie* nie ma haseł osobowych, lecz jedynie hasła problemowo-przedmiotowe i niekiedy geograficzne, ściśle związane z historią franciszkanizmu, jak chociażby: Alvernia, Greccio, Carceri, Fontecolombo, Rivotorto i inne. W tym kontekście pewnym mankamentem prezentowanego tu dzieła jest brak indeksu analitycznego oraz indeksu osobowego, co znacznie ułatwiłoby poruszanie się w prawdziwym gąszczu faktografii i zagadnień teologicznych, w jakie obfitują poszczególne hasła. Redaktorzy w słowie wstępnym wprawdzie przyznają, że opuścili w polskiej wersji *Leksykonu* indeks analityczny, jednak nie podają żadnych motywów takiej decyzji. Niewątpliwie opracowanie na nowo takiego indeksu, z uwzględnieniem polskiego przekładu i dodatkowych haseł, wymagałoby ogromnej pracy, niemniej jednak przyczyniłoby się do podniesienia wartości naukowej tegoż dzieła i jego przydatności zarówno w dziedzinie teologii, jak i w różnych obszarach działalności pastoralnej, zwłaszcza adresowanej do środowisk związanych z rodziną franciszkańską.

Wskazany tu brak nie pomniejsza jednak merytorycznej zawartości dzieła. Autorzy poszczególnych opracowań nie ograniczają się bowiem do źródłowego i zarazem historycznego ujęcia danego problemu wyznaczonego tytułem hasła, lecz niejednokrotnie podejmują wysiłek aktualizacji i zastosowania duchowości franciszkańskiej do współczesnych wyzwań teologicznych, społecznych i kulturowych. Przykładem takiego otwartego na współczesność ujęcia może być chociażby kwestia ekumenizmu, jakże typowego dla duchowości franciszkańskiej, ujmowanego przez pryzmat nauczania Soboru Watykańskiego II.

W opracowaniach encyklopedycznych, do których *par excellence* należy omawiany tu *Leksykon duchowości franciszkańskiej*, jedną z najtrudniejszych rzeczy jest nie tyle sam materiał źródłowy, nawet tak obfity jak w tym przypadku wczesnych źródeł

franciszkańskich, lecz wypracowanie i zastosowanie właściwej metodologii, z jednej strony odpowiadającej zapotrzebowaniom potencjalnego adresata dzieła, a z drugiej – adekwatnej do podjętej problematyki i charakteru źródeł. Nawet gdyby w efekcie prowadzonych stale studiów nad duchowością franciszkańską okazało się, że do opracowania takiego dzieła dałoby się zastosować inną, doskonalszą metodologię, to jednak należy polskim franciszkanom wyrazić uznanie i wdzięczność zarówno za trud przekładu i przygotowania tego dzieła, jak i Wydawnictwu „M”, które od samego początku jest zaangażowane w promowanie autentycznej duchowości eklezjalnej, której bez wątpienia szczególnie znamienym przykładem jest duchowość franciszkańska.

Ks. Marek Chmielewski
Instytut Teologii Duchowości KUL